

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку
бібліотеки ЗВО цифрової епохи
в структурі інформаційного
забезпечення навчального процесу,
наукової та дослідницької
діяльності ЗВО

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

11 листопада 2021 р.

Миколаїв • 2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА**

**СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ ЗВО
ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ В СТРУКТУРІ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ, НАУКОВОЇ ТА
ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО**

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

11 листопада 2021 року

*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова,
Наукова бібліотека,
пр. Героїв України, 9*

Миколаїв–НУК–2021

УДК 027.7 : 37.091.2

ОРГАНІЗАТОРИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
Наукова бібліотека

ОФІЦІЙНІ ПАРТНЕРИ:

Українська бібліотечна асоціація
Миколаївська обласна бібліотечна асоціація

**Матеріали публікуються за оригіналами, наданими авторами.
Претензії до організаторів не приймаються.**

Відповідальний за випуск Т. М. Костирко

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 11 листоп. 2021 р. – Миколаїв : НУК, 2021. – 93 с.

До збірки матеріалів конференції увійшли доповіді та виступи фахівців бібліотечно-інформаційної сфери з нагальних питань функціонування бібліотек ЗВО, а саме: цифрової трансформації бібліотек; тренди розвитку книгозбірень; формування основ інформаційно культури та академічної доброчесності; впровадження цифрових бібліотечних сервісів; досвіду роботи з питань інформаційної компетентності; перспектив інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек; ролі бібліотеки у соціокультурному розвитку навчального закладу тощо.

УДК 027.7 : 37.091.2

© Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, 2021

© Наукова бібліотека Національного
університета кораблебудування імені адмірала
Макарова, 2021

З М І С Т

Белодєд О. В. Науково-дослідницька робота Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова: історичний та практичний аспекти	5
Білоножко К. С. Академічна доброчесність та основи інформаційної культури для викладачів та здобувачів освіти в НУК імені адмірала Макарова	13
Домашева І.Л. Вони підкорили століття (рідкісні і цінні видання з фонду Наукової бібліотеки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова)	17
Картузов К. М. Тренди розвитку бібліотек на початку ХХІ століття: читання у цифрову епоху	20
Киричок І. В. Просування принципів академічної доброчесності в медичному університеті: колаборація бібліотеки та академічної спільноти	25
Корольова Т. Д. Формування інформаційної компетентності здобувача вищої освіти як запорука дотримання академічної доброчесності	30
Костирко Т. М. Цифрова трансформація університетських бібліотек – від інформування до навчання	37
Кузнецова І. В. Бібліотека ЗВО у соціокультурному просторі	41
Матвієнко О. Б. Роль бібліотек ЗВО у формуванні екологічного світогляду	47
Молчанова С. А., Бичко О. М. Формування академічної доброчесності та інформаційної культури в бібліотеках ЗВО	51
Петренко О. А. Цифрові бібліотечні сервіси для дослідників: опитування науковців та реакція бібліотекарів ДНУЗТ	57
Сидоренко А. І. Креативно-творчі складові в навчальному процесі майбутніх фахівців інформаційної сфери	62
Сидоренко Т. В. Формування цифрових компетентностей майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи	69
Сімоненко Н. Є. Ювілейна виставка як засіб популяризації досягнень вченого	78
Шершун Т. М. Архівний фонд Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І.І. Мечникова як структурована інформаційна база дослідницької діяльності	83
Ястремська Г. А., Фисенко І. А. Особливості надання послуг інформаційно-бібліографічним відділом бібліотеки МНАУ в умовах карантинних обмежень	89

3. Колесникова Т. О. Професійні компетентності зарубіжних університетських бібліотекарів / Т. О. Колесникова // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі : матеріали II Інтернет-конференції, Харків. нац. мед. ун-т, 24–31 жовт. 2016 р. – Харків, 2016. – С. 71–75. <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/9036>

4. Колесникова, Т. О. Сервісні служби сучасної університетської бібліотеки: обслуговування науковців // Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання : міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р., Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/4733>

5. Петренко, О. А., Сідорчик О. В. Збереження ретрофондів інженерного спрямування: навіщо, що і як сканувати // University Library at a New Stage of Social Communications Development : тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 жовт. 2019 р., м. Дніпро. Наук.-техн. б-ка Дніпров. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпро, 2019. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/11568>

6. Петренко О. А., Сідорчик О. В. Online / Offline обслуговування користувачів: з досвіду роботи бібліотеки Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна. University Library at a New Stage of Social Communications Development : матеріали VI Міжнар. конф., 07.10–08.10.2021 р., м. Дніпро. 2021. – Наук.-техн. б-ка Дніпров. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/14218>

УДК 023.4:378

Сидоренко А. І.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та
архівної справи,

ВП "Миколаївська філія
Київського національного
університету культури і мистецтв"
м. Миколаїв, вул. Декабристів, 17

allasidorenko7@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2889-5219>

КРЕАТИВНО-ТВОРЧІ СКЛАДОВІ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Стаття присвячена висвітленню питання формування креативно-творчих складових в процесі навчання студентів за спеціальністю 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа". Охарактеризовані поняття "творчість", "креативність", компоненти креативної компетентності студентів вишів. Показані методи самостійної пізнавальної роботи та проблемного навчання студентів інформаційної сфери. Доведено, що використання креативно-творчих складових у навчальному процесі вищих закладів освіти дозволяє підвищити рівень готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до майбутньої професійної діяльності і бути конкурентоспроможними на ринку праці.

Ключові слова: *творчість, креативність, компоненти креативної компетентності студентів, бакалавр інформаційної, бібліотечної та архівної справи.*

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування креативної компетентності дозволив констатувати, що основну увагу вчені звертають на визначення суті цього концепту. Більшість науковців (Є. Атаманова, І. Бекешева, І. Брякова, Р. Давлетова, А. Давтян, Р. Епстайн, Е.Лузік, І. Особов, Л. Петришин, Т. Яковенко та ін.) наголошують на тому, що креативна компетентність, по-перше, має універсальний характер і є необхідною в будь-якій професійній діяльності; по-друге, є особистісним утворенням (якістю, властивістю, здатністю особистості до творчості); по-третє, відображає рівень творчих проявів особистості в певній сфері діяльності. В науковій думці представлено досвід розвитку креативності студентів вищої школи (Ю. Бистрова, С. Дімітрова-Бурлаєнко, Т. Желткова, В. Мороз, І. Особов, О. Пилишук). Питанням підготовки фахівців інформаційної сфери, з урахуванням активних, інноваційних форм навчання, певну увагу приділяють вітчизняні дослідники: Н. Бачинська, Т. Гранчак, А. Гуменчук, Т. Долбенко, О. Кухтяк, О. Матвієнко, Т. Новальська, О. Сербін, А. Соляник, М. Цивін, Г. Шемаєва, Т. Ярошенко та ін.

Формування творчої особистості є однією з найважливіших цілей у процесі підготовки сучасного конкурентоспроможного фахівця. Сьогодні поряд із терміном "творчість" більш звичним, особливо щодо сфери професійної діяльності, є термін "креативність".

Творчість – це процес створення суб'єктивно нового, що базується на здатності породжувати оригінальні ідеї та використовувати нестандартні способи діяльності. Із точки зору педагогіки, творчість розглядається як вища форма активності та самостійної діяльності особистості [4, с.259]; складне і водночас комплексне явище, зумовлене всім розмаїттям соціально-психологічних і психологофізіологічних передумов, що саме є чинником становлення, самопізнання й розвитку особистості [6].

Також творчість – це форма діяльності людини чи колективу – створення якісно нового, ніколи раніше не існуючого, стимулом для якого є проблемна ситуація, яку неможливо вирішити традиційними способами [5, с. 318].

Креативність трактується як творча, спрямована на створення, новаторська діяльність. Креативний – "здатний до вироблення нових, оригінальних ідей та їх втілення, спрямований на творчість" [49, с. 514].

Творчість і креативність розрізняються за значенням. Творчий процес ґрунтується на натхненні автора, його здібностях, традиціях, яких він дотримується. Головною складовою креативного процесу є прагматичний елемент, тобто початкове розуміння того, навіщо, для чого та як потрібно щось створювати і, власне, що саме потрібно створювати, усвідомлення цінності та переваг виявлення креативності у майбутній професійній діяльності [2, с. 87].

Креативну компетентність розглядають як ключову в списку загальнокультурних компетенцій випускника вишу, що забезпечує його конкурентоспроможність і затребуваність на ринку праці. Під "креативною компетентністю" розуміють рівень креативних здібностей і навичок, які демонструє людина.

Поняття "креативна компетентність" не має однозначного трактування, ученими характеризуються лише його окремі сторони. Дослідниця С. Дімітрова-Бурлаєнко виділила основні підходи до визначення креативної компетентності в сучасній науковій літературі:

- як система знань, умінь, навичок, здібностей і особистісних якостей, необхідних для творчості та самовдосконалення;
- як стійка властивість особистості, що виявляється в узгодженні знань, умінь, особистісних якостей і досвіду релятивного процесу створення нового;
- готовність до адаптивного використання отриманих знань і компетенцій у діяльності;
- інтегративна якість особистості фахівця, що складається з сукупності певних компетенцій, спрямованих на творчу діяльність;

- як інтегральна багатофакторна якість особистості, що обумовлює розвиток і саморозвиток творчих здібностей, вміння ефективно й продуктивно вирішувати професійні задачі, створювати у результаті інноваційний продукт;

- як здатність знаходити оригінальні рішення відомих задач, створювати нові професійні продукти, виявляти нові проблеми та знаходити їх вирішення за рахунок реалізації творчих здібностей особистості [2].

Ю. Бистрова виділяє шість компонентів креативної компетентності студентів вищої школи: 1) когнітивний компонент, що забезпечує можливість здобувати нові теоретичні знання в процесі активної пошуково-пізнавальної діяльності; 2) вольовий компонент, спрямований на вміння успішно долати зовнішні й внутрішні перешкоди для досягнення освітньої мети (незалежність; наполегливість; здатність до перетворення; відкритість до нового досвіду; здатність іти на ризик); 3) емоційний компонент, що сприяє регулюванню й оптимізації діяльності студента на свідомому й підсвідомому рівні (помірна чутливість; експресивність; емоційна стійкість; відчуття новизни; чуйність і терпимість до протиріч); 4) мотиваційний компонент як своєрідне налаштування особистості на мобілізацію до майбутньої діяльності (самореалізація; мотивація досягнення успіху; ціннісні орієнтири; внутрішня мотивація, самовдосконалення); 5) діяльнісний компонент, що сприяє об'єднанню певної сукупності знань особистості для реалізації освітніх завдань, використовуючи вміння, навички, творчий досвід, особистісні якості, здатність знаходити неординарні рішення в нестандартних ситуаціях (гнучкість поведінки й мислення; активність; толерантність; адаптивність; оригінальність, нетривіальність, незвичайність висловлюваних ідей); 6) рефлексивний компонент, що дає змогу об'єктивно оцінювати себе та свою діяльність; самоконтролювати; критично оцінювати досягнуте (самоповага, інтуїція, самосвідомість, внутрішній локус контролю, прогнозування результатів своєї діяльності) [3, с. 406].

Безумовно, актуальними у структурі креативної компетентності студента є пізнавальні потреби, мотивація до творчої діяльності, мотивація до успіху, до самореалізації. Позитивний емоційний стан і віра у свої можливості також відіграють важливу роль у прояві креативної компетентності. Необхідною є також здатність до рефлексії щодо результатів власної творчої діяльності, спрямованість ціннісних орієнтацій студента на розвиток творчої особистості, наявність у нього моральних переконань у поєднанні з розвиненим почуттям реалій сьогодення та зваженим урахуванням власних інтересів.

У процесі навчання студентів спеціальності "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа" ВП "МФ КНУКіМ" креативно-творчими компонентами виступають: створення

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА

Сучасні тренди розвитку бібліотеки ЗВО цифрової епохи в структурі інформаційного забезпечення навчального процесу, наукової та дослідницької діяльності ЗВО

Всеукраїнська науково-практична конференція

креативного навчального середовища, що стимулює творчу діяльність студентів; розвиток креативного потенціалу особистості шляхом зняття психологічних бар'єрів творчості і формування потреби творчої самореалізації в майбутній професії, а також включення студентів до різних форм навчальної й науково-дослідницької діяльності.

Основними принципами формування креативної компетентності студентів інформаційної, бібліотечної та архівної справи є загальновідомі, чітко визначені принципи: *принцип свідомості*, що враховує розуміння студентами мети навчання, свідоме сприймання, засвоєння ними знань і застосування їх на практиці; *принцип активності та самостійності*, що розглядає знання як результат самостійної розумової праці особистості; *принцип системності й наступності знань*; *принцип науковості та доступності*, що спрямований на якісне розуміння й засвоєння студентами досягнень сучасної науки, *принцип зв'язку теорії з практикою*, що ґрунтується на впевненості студента в необхідності засвоєних знань; *принцип професійної спрямованості*, що передбачає врахування особливостей виявлення креативної компетентності в майбутній професійній діяльності студента при виборі викладачем змісту, методів, засобів і форм навчання; *принцип варіативності*, що полягає у визнанні індивідуальних цілей майбутніх фахівців; *принцип міжпредметної інтеграції*, що сприяє поглибленню взаємозв'язків між навчальними дисциплінами, *принцип оптимальності*, що ґрунтується на використанні сучасних методів, технологій, прийомів навчання.

В умовах креативного освітнього середовища, яке позиціонує ВП "Миколаївська філія КНУКіМ", самостійна пізнавальна діяльність студентів спрямована викладачами на вирішення таких основних завдань: здобуття й закріплення знань, вироблення власних творчих прийомів і методів пізнання, формування навичок щодо організації вільного часу. Однією з найцікавіших форм самостійної роботи, спрямованої на розвиток креативного потенціалу особистості, є науково-дослідна робота, що створює можливість реальної взаємодії між викладачем і студентами, посилює інтерес до майбутньої професійної діяльності (її формами протягом різних десятиліть є: написання рефератів, їхнє взаємне рецензування; створення проектів; опрацювання науково-методичних джерел і матеріалів фахової преси, написання дипломних робіт, тез доповідей на науково-практичній конференції, підготовка виступів на предметні конференції, участь у наукових дослідженнях кафедри (збір емпіричних даних, обробка та аналіз даних), створення презентацій, буктрейлерів, сайтів тощо.

Серед методів, які використовувалися в процесі навчання майбутніх фахівців інформаційної сфери – наступі:

- метод евристичних питань ("ключових питань"), що використовується для збору додаткової інформації або для систематизації вже наявної в процесі рішення творчого завдання;
- метод проблемного навчання, як кейс-стаді (case study method) – метод ситуаційного аналізу, що наближає процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд проблемних ситуацій, що можуть траплятись у майбутній професійній діяльності студентів;
- метод фокальних об'єктів, що полягає в перенесенні властивостей одного чи декількох об'єктів на інший об'єкт (що лежить у фокусі переносу, тому й називається "фокальним");
- метод "мозкового штурму", який має певні особливості: 1) проходить у відкритій і дружній атмосфері, коли кожен учасник має право вільно висловлювати свої думки; 2) висловлені ідеї не підлягають критиці й оцінці, вітаються оригінальні ідеї та креативні пропозиції; 3) усі висловлені ідеї та пропозиції фіксуються на дошці, або в протоколі роботи групи; 4) озвучена ідея може бути розвинена й доопрацьована іншими учасниками мозкового штурму;
- метод моделювання, що використовується при створенні моделей документних фондів, моделей комунікацій, моделей захисту інформації та ін.

Для створення креативного освітнього середовища як підґрунтя для виявлення креативної компетентності майбутніх фахівців інформаційної сфери активно поєднувались традиційні й інноваційні педагогічні технології: лекції-дискусії; практико-орієнтовані завдання; веб-квест, навчальні квести, адаптовані до майбутньої професійної діяльності; сторітелінг; воркшоп, форми самостійного навчання з визначенням індивідуальної траєкторії професійного становлення особистості тощо.

Створення креативно-творчого освітнього середовища здійснювалось шляхом забезпечення особистісного простору для креативно-творчої діяльності студентів; формування в них позитивної мотивації до розвитку й виявлення креативної компетентності; створення творчої атмосфери, що стимулює особистість до виявлення креативності, визнанні здібностей індивіда; інтеграції ідей тощо.

Отже, активізація впровадження форм і засобів педагогічної діяльності, метою яких є розвиток творчої мотивації та творчого ставлення до професії, шляхом спрямування

студентів на активність у діяльності, доведення значущості креативної компоненти в професійній діяльності та життєвій самореалізації майбутніх фахівців інформаційної сфери сприяє формуванню необхідних мотивів за допомогою поєднання традиційних та інноваційних педагогічних технологій.

Реалізація креативно-творчої технології підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної взаємодії засобами інтерактивних методів дозволяє сформувати у студентів систему дій, направлених на використання знань в процесі вирішення професійно-направлених задач, сформувати у них мотиваційний, когнітивний, особистісно-рефлексивний, діяльнісно-конативний компоненти готовності до професійної взаємодії.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ "Перун", 2004. 1440 с.
2. Дімітрова-Бурлаєнко С. Д. Підготовка студентів технічних університетів до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності: дис...к.п.н. Харків, 2018. 358 с. URL: https://duan.edu.ua/images/head/Science-UA/Academic_Council/K_08_120_02/23107.pdf. (дата звернення: листопад 2021).
3. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні : монографія / кол. авт.: Г.П.Клімова, С.М.Іванов, Л.С.Шевченко та ін.; за ред. Ю.Є.Атаманової, Г.П.Клімової. Харків : Право, 2015. 450 с.
4. Педагогічна енциклопедія. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/russpenc/18.php. (дата звернення: жовтень 2021).
5. Соціолого-педагогічний словник / авт.-уклад.: В. В. Радул, Я. В. Галета, Т. Я. Довга та ін. ; за заг. ред. В. В. Радула. Харків : Мачулін, 2015. 443 с.
6. Термінологічний словник: Основи педагогічної творчості і майстерності. URL : <http://ru.osvita.ua/school/method/348/>. (дата звернення: листопад 2021).

Reference

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] / za red. V. T. Busel. Kyiv, Irpin : VTF "Perun", 2004. 1440 s.
2. Dimitrova-Burlaienko S. D. (2018). Pidhotovka studentiv tekhnichnykh universytetiv do vyjavlennia kreatyvnoi kompetentnosti u profesiinii diialnosti [Preparing students of technical

universities to identify creative competence in professional activities] : dys....k.p.n. Kharkiv, 358s.

URL: https://duan.edu.ua/images/head/Science/UA/Academic_Council/K_08_120_02/23107.pdf.

[Accessed November 2021].

3. Kontseptualni zasady stanovlennia innovatsiinoho suspilstva v Ukraini [Conceptual bases of formation of an innovative society in Ukraine]: monohrafiia / kol. avt.: H.P.Klimova, S.M.Ivanov, L.S.Shevchenko ta in.; za red. Yu.Ie.Atamanovoi, H.P.Klimovoi. Kharkiv : Pravo, 2015. 450 s.

4. Pedahohichna entsyklopediia [Pedagogical encyclopedia]. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/russpenc/18.php. [Accessed October 2021].

5. Sotsiolohe-pedahohichni slovnyk [Sociological and pedagogical dictionary] / avt.-uklad.: V. V. Radul, Ya. V. Haleta, T. Ya. Dovha ta in. ; za zah. red. V. V. Radula. Kharkiv : Machulin, 2015. 443 s.

6. Terminolohichni slovnyk: Osnovy pedahohichnoi tvorchosti i maisternosti [Terminological dictionary: Fundamentals of pedagogical creativity and skill]. URL : <http://ru.osvita.ua/school/method/348/>. [Accessed November 2021].

Sydorenko A. I.,

Candidate of Pedagogic Sciences,

Associate Professor, Mykolaiv branch of

Kyiv National University of Culture and Arts

CREATIVE AND CREATIVE COMPONENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF FUTURE INFORMATION SPECIALISTS

The article is devoted to the issue of formation of creative components in the process of teaching students in the specialty 029 "Information, library and archival affairs".

The concepts of "creativity", "creativity", components of creative competence of university students are characterized. Methods of independent cognitive work and problem-based learning of students of the information sphere are shown. It is proved that the use of creative components in the educational process of higher education institutions allows to increase the level of readiness of bachelors of information, library and archival work for future professional activity and to be competitive in the labor market.

Key words: creativity, creativity, components of creative competence of students, bachelor of information, library and archival business.